

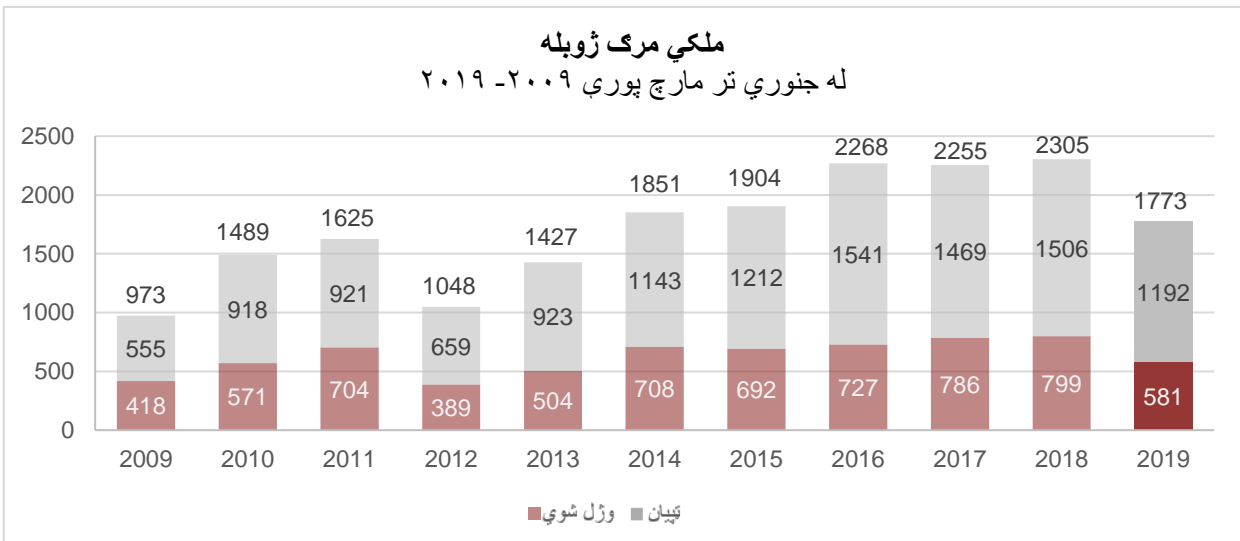

**په وسله واله جگړه کې د ملکي وگړو د ساتنې په اړه درې میاشتني راپور
د جنوري له لومړي څخه د مارچ تر ۳۱ نېټې پورې**

د ۲۰۱۹ کال په لومړي ربع (لومړيو دريو مياشتو) کې په افغانستان کې د ملگرو ملتونو مرستندويه پلاوي (يوناما) له وسله والې جگړې په پايله کې ملکي وگړو ته د لورې کچې زيان په دوام داره ډول مستند کړی. د ۲۰۱۹ د جنوري له لومړي څخه د مارچ تر ۳۱ نېټې پورې، يوناما د ماشومانو ۵۸۲ تلفاتو (۱۵۰ مړه او ۴۳۲ ټپيان) په گډون، ۱۷۷۳ ملکي تلفات (۵۸۱ مړه او ۱۱۹۲ ټپيان) مستند کړي. دغه شميرې د تير کال د ورته مودې په پرتله په عمومي ملکي تلفاتو کې ۲۳ سلنه کموالی او له ۲۰۱۳ راهيسې په لومړي ربع کې تر ټولو کم شمير ملکي تلفات ښيي.^۱

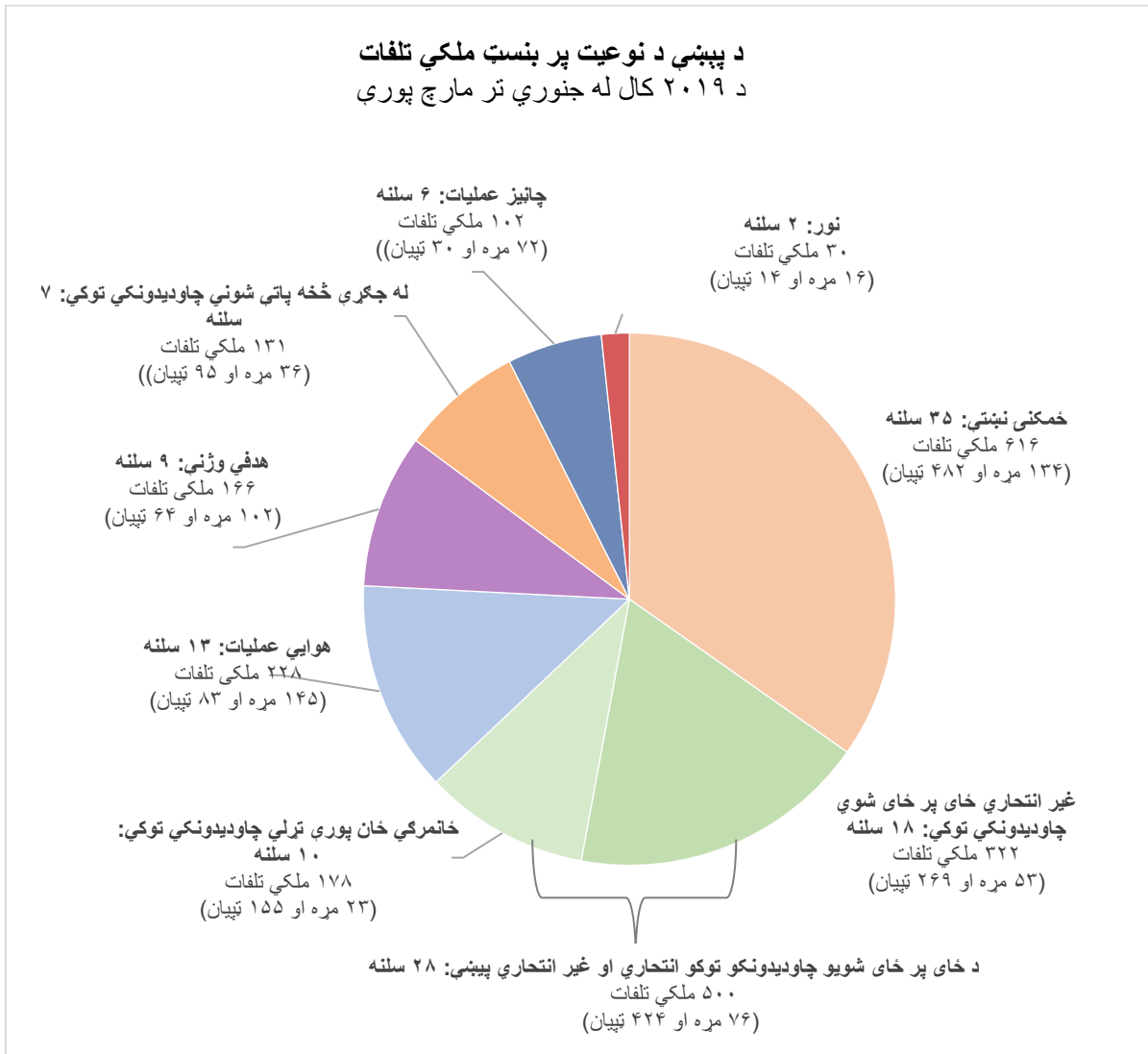
په ټوليز ډول ملکي تلفاتو کې دغه کموالی د ځانمرگو چاودیدونکو توکو بریدونو په پايله کې ملکي تلفاتو کې د کموالي له امله رامنځ ته شوی. يوناما یادونه کوي چې د کال په لومړيو دريو مياشتو کې د سخت ژمي له امله ښايي د ملکي تلفاتو له عمومي کموالي د تمایل سره مرسته کړې وي. دا لا روښانه نده چې ایا ملکي تلفاتو کې کمښت جگړې کې دښکېلو ډلو له خوا نيول شوي تدابير دي چې ملکي وگړي په ښه توگه خوندي وساتي يا جگړه کې د ښکېلو خواو تر منځ روان مذاکراتو له امله دی.^۲

يوناما د دولت ضد عناصرو له خوا د ملکي وگړو د دوامداره هدف گرځونې او د غير انتحاري ځای پر ځای شويو چاودیدونکو توکو د کارونې له امله په ملکي تلفاتو کې د زیاتوالي، او همدارنگه له هوايي او چاينيزو عملياتو له امله په ملکي تلفاتو کې د پام وړ زیاتوالي په اړه، کوم چې د دولت پلوه ځواکونو له خوا په ملکي تلفاتو کې د عمومي زیاتوالي لامل شوی، ډیره اندیښمنه ده. دولت پلوه ځواکونو ته منسوب شوي مړینې له هغو زیاتې دي کومې چې دولت ضد عناصرو ته د ۲۰۱۹ کال په لومړي ربع کې منسوب شوي.

^۱ د ۲۰۱۸ کال په لومړي ربع کې يوناما ۲۳۰۵ ملکي تلفات (۷۹۹ وژل شوي او ۱۵۰۶ ټپيان) مستند کړي چې په دې ۶۰۹ د ماشومانو تلفات (۱۷۶ وژل شوي او ۴۳۳ ټپيان دي).
^۲ يوناما مشاهدې کوي چې د ۲۰۱۸ کال د جنوري په ۲۲ مه نېټه کابل کې ځانگړي برید، چې په مستند شويو ښځو کې تر ټولو زیات مړکونې برید و، چې د هغه مهال په ربع کې د ځانگړي چاودیدونکو اړوند تلفات ښه زیات کړل او شاد همدا لامل وې چې د ۲۰۱۹ کال په لومړي ربع کې د ملکي تلفاتو زیات کمښت کېږي.

ځمکنۍ نښتې د ملکي تلفاتو مخکښ لامل و، چې د ټولو تلفاتو نږدې یو پر درې برخې لامل شوی. د ۲۰۱۹ کال د مارچ پر ۷ نېټه په کابل کې د داعش/د اسلامي دولت خراسان ولایت ډلې له خوا د هوان یوه برید له ځمکنیو نښتو څخه د ملکي تلفاتو نږدې یو پر پنځمه برخه تلفات و اړول (لاندې برخه وگورئ). د ځای پر ځای شویو چاودیدونکو توکو کارونه د ملکي تلفاتو دویم مخکښ لامل و. د ۲۰۱۷ او ۲۰۱۸ کلونو د جریانونو په خلاف، د ځای پر ځای شویو چاودیدونکو توکو زیاتره ملکي تلفات د ځانمرگو په پرتله د غیر انتحاري چاودیدونکو توکو له امله رامنځ ته شوي. هوایي عملیات د ولسي مړینو^۳ مخکښ لامل او د ملکي تلفاتو دریم مخکښ لامل و، چې په تعقیب یې هدفې وژني او له جگړې څخه پاتې شوني چاودیدونکي توکي مخکښ لاملونه گڼل کیږي. هغه ولسي وگړي چې په کابل، هلمند، ننگرهار، فاریاب او کندز ولایتونو کې اوسیدلي، په ترتیب سره تر ټولو زیات اغیزمن شوي.

په ملکي تلفاتو کې عمومي کموالی تر ډیره د ځای پر ځای شویو چاودیدونکو توکو د ځانمرگو بریدونو له امله په ملکي تلفاتو کې د پام وړ -۷۶ سلنه- کموالي په پایله کې رامنځ ته شوی. د ۲۰۱۸ کال د ورته مودې د ۱۹ پېښو په پرتله چې ۷۵۱ ملکي تلفات یې اړولي وو، د ۲۰۱۹ کال په لومړۍ ربع کې، یوناما د څلور ځانمرگو ځای پر ځای شویو چاودیدونکو توکو بریدونه مستند کړي چې د ۱۷۸ ملکي تلفاتو لامل شوي. دغه د ځمکنیو نښتو له امله هم ملکي تلفات ۱۳ سلنه راکم شوي. له دې سره سره، یوناما د دولت ضد عناصرو له خوا د ملکي وگړو د دوامداره هدف گرځونې او د غیر انتحاري ځای پر ځای شویو چاودیدونکو توکو له امله په ملکي تلفاتو کې د زیاتوالي (۲۱ سلنه زیاتوالي)، او دغه راز د دولت پلوه

^۳ د هوایي بریدونو د ملکي تلفاتو شمېرې د ټپیانو په پرتله د وژل شویو لوړ شمېر منعکسوي، په ځانگړې ډول کله چې له نورو ټاکنیو سره پرتله شي. یوناما همدارنګه له جانېزو عملیاتو څخه به نسبي ډول د وژلو لوړه کچه مستندې کوي.

ځواکونو له خوا د هوايي عملیاتو (۴۱ سلنه زیاتوالي) او چاڼیزو عملیاتو (۸۵ سلنه زیاتوالي) له امله په ملګرو تلفاتو کې د پام وړ زیاتوالي په اړه اندیښمنه ده.

هغه پېښې چې پوهنه او روغتیا اغیزمن کوي

د ۲۰۱۹ کال د جنوري د لومړۍ او د مارچ د ۳۱ ترمنځ، یوناما ۱۸ داسې پېښې ثبتې کړې چې پوهنه یې اغیزمنه کړې، چې ۱۲ یې دولت ضد عناصرو ته، څلور یې دولت پلوه ځواکونو ته او دوه یې په ګډه دولت ضد عناصرو او دولت پلوه ځواکونو ته منسوب شوي. له دغو پېښو په څلورو کې د طالبانو له خوا هغه بریدونه شامل وو، چې په فراه ولایت کې یې د نجونو ښوونځي په نښه کړي، زیاتره د دوي تر ولکې لاندې سیمو کې، او د ښوونځیو ودانیو او وسایلو ته یې اور ورته کړي. که څه هم د دغو پېښو له امله کوم تلفات نه دي مستند شوي، خو بریدونو د زده کوونکو او د هغو د کورنیو ترمنځ ویره خپره کړې او د ښوونځیو د تړل کېدو لامل شوي، چې نږدې د ۳۰۰۰ نجونو زده کړې یې اغیزمنې کړي.

یوناما دغه راز ۲۶ پېښې ثبتې کړې چې روغتیا پالنه^۵ یې متاثره کړې، چې ۱۷ یې طالبانو، او په یې دولت پلوه ځواکونو، او یوه یې نامعلومو دولت ضد عناصرو او یې د دولت ضد عناصرو او دولت پلوه وسلوالو ته په ګډه ته منسوب شوي. طالبانو ته په منسوب شویو پېښو کې شپږ یې د هیواد په ختیځه سیمه کې رامنځ ته شوي، چیرې چې ۸۸ طبي مرکزونه تړل شوي او درې طبي پرسونل تښتول شوي. زیاتره د قومي مشرانو د منځګړیتوب په پایله کې تښتول شوي افراد په هغه ورځ یا یوه ورځ وروسته خوشي او زیاتره کلینیکونه څو ورځې یا اونۍ وروسته بیرته پرانیستل شوي.

دولت ضد عناصر

د ۲۰۱۹ کال د لومړیو دريو میاشتو پر مهال، دولت ضد عناصر د اکثر ملګرو تلفاتو مسؤل پاته شوي، د ټولټال ۹۶۳ ملګرو تلفاتو (۲۲۷ مړه او ۷۳۶ ټپیان) لامل شوي، چې دا د ۲۰۱۸ کال د ورته مودې په پرتله ۳۶ سلنه کموالی ښيي. یوناما طالبانو ته ۳۹ سلنه، داعش/د اسلامي دولت خراسان څانګې ته ۱۲ سلنه او نا پیژاندو دولت ضد عناصرو ته درې سلنه ملګرو تلفات منسوب کړي.

یوناما د دولت ضد عناصرو د بریدونو په اړه کوم چې د ملګرو حکومتي ادارې په شمول په عمدي توګه ملګران په نښه کوي، په جدي توګه اندیښمنه ده. د ۲۰۱۹ کال په لومړۍ ربع کې، یوناما د ملګرو کسانو د عمدي هدف ګرځولو په پایله کې ۵۲۹ ملګرو تلفات مستند کړي. د بېلګې په توګه، د مارچ په ۷ په کابل کې، داعش/د اسلامي دولت د خراسان څانګې د خلکو په ګڼه ګونې چې د یوه مشهور هزاره نژادي د تلین مراسم لمانځل د هوانو ۱۲ مرمۍ فیر کړې چې په پایله کې یې ۱۱ تنه ملګري کسان ووژل شول او نور ۱۰۴ تنه ټپیان شول. داعش/د اسلامي دولت خراسان څانګې د پېښې مسولیت ومانه. ۶ د مارچ په ۲۳ په یوه بله پېښه کې د هلمند ولایت په لشکرګاه کې، د نورو د لمانځلو په مراسمو کې د ملګرو حکومتي چارواکو په وړاندې د طالبانو له خوا د تعبیه شویو چاودیدونکو توکو یو برید ترسره شو چې په نتیجه کې یې دوه ملګري ووژل شول او نور ۴۵ تنه ټپیان شول. ۷ طالبانو د پېښې مسولیت ومانه. ۸

په داسې حال کې چې د ۲۰۱۹ کال په اوله ربع کې د تعبیه شویو چاودیدونکو توکو د بریدونو په پایله کې د ملګرو تلفاتو په برخه کې د پام وړ کموالی راغلی، یوناما د غیر ځانمرګي تعبیه شویو چاودیدونکو توکو په نتیجه کې د ملګرو تلفاتو په برخه کې ۲۱ سلنه زیاتوالی مستند کړی چې په پایله کې یې ۳۲۲ ملګرو تلفات (۵۳ مړه او ۲۶۹ ټپیان) رامنځ ته شوي. ۹ یوناما په ملګرو سیمو کې د ځانمرګو او نورو تعبیه شویو چاودیدونکو توکو د بې توپیره کارولو په اړه او همداراز د دې ډول وسلو په مرسته د ملګرو کسانو د عمدي په نښه کولو په هکله خپلې اندیښنې څرګندوي. د ۲۰۱۹ کال د جنوري په ۱۴، په کابل

^۴ په دغو کې د ښوونځیو په ضد بریدونه او تصادفي زیان، او د پوهني اړوند بریښونلو وژنه او تښتونه شامل دي.

^۵ په دغو کې د روغتيايي مرکزونو په ضد بریدونه او تصادفي زیان، د روغتيايي مرکزونو لویا، او د روغتيايي بریښونلو وژنه، وهل، دیول، او تښتونه؛ او د روغتيايي مرکزونو او کارمندانو په ضد ګواښونه شامل دي.

^۶ د داعش/د اسلامي دولت خراسان څانګې له خوا د مسولیت ادعا د یوناما د ملګرو کسانو د ساتنې د ډیټابیس په دوسه کې موجوده ده.

^۷ وګورئ: <https://unama.unmissions.org/unama-condemns-attack-targeting-civilian-festival-lashkar-gah>.

^۸ طالبانو د مسولیت ادعا په تویټر پوست کره چې په دې نته د وروستۍ ځال ۲۲ اپریل ۲۰۱۹ کال د لاسوي وړ ده:

https://twitter.com/Zabihullah_4/status/1109376566000345089

^۹ د ۲۰۱۸ کال په لومړۍ ربع کې یوناما ۲۶۶ ملګرو تلفات (۷۶ وژل شوي او ۱۹۰ ټپیان) د غیر انتحاري ځای په ځای شوي چاودیدونکو توکو له امله ثبت کړي.

کې، د ګرين ويليج په انګر کې چيرې چې يو شمير نړيوالي کمپنۍ ميشتي دي يو ځانمرګی موټر بم وچاوديد، چې په نتيجه کې يې ۶ تنه ملګيان ووژل شول او د ۵۱ ماشومانو او ۱۸ ښځو په ګډون ۱۴۰ تنه ټپيان شول، دا د ۲۰۱۹ کال په اوله ربع کې د يواځنۍ پېښې په نتيجه کې تر ټولو لوړ ملګي تلفات وو. په سيمه کې ګڼ شمير د استوګني کورونو او سوداګرۍ ته زيانونه واوښتل. طالبانو د بريد مسوليت ومانه. 10

يوناما دولت ضد عناصرو ته ور په يادوي چې د دولتي چارواکو په شمول د ملګي کسانو عمدي په نښه کول د نړيوال بشر دوستانه قانون لاندې منع دي او جنګي جرم تشکيلوي. يوناما د دولت ضد عناصرو څخه غوښتنه کوي څو ملګيان د نړيوال قانون سره سمون کې تعريف کړي او همداراز د ملګي تلفاتو د مخنيوي لپاره چټک تدبيرونه ونيسي.

دولت پلوه ځواکونه

د ۲۰۱۹ کال د جنوري د لومړۍ او د مارچ د ۳۱ نېټې تر منځ، يوناما ټولټال ۶۰۸ ملګي تلفات (۳۰۵ مړه او ۳۰۳ ټپيان) دولت پلوه ځواکونو ته منسوب کړي چې دا د تير کال د ورته مودې په پرتله ۳۹ سلنه زياتوالی ښيي. 11 يوناما په خواشينې سره يادونه کوي چې د ۲۰۱۹ کال د اولي ربعي په ترڅ کې د دولت ضد عناصرو په پرتله دولت پلوه ځواکونه د زياتو ملګي تلفاتو لامل شوي. يوناما افغان ملي امنيتي ځواکونو ته ۱۷ سلنه، نړيوالو پوځي ځواکونو ته ۱۳، دولت پلوه وسله والو پلو ته دوه سلنه او ګڼ شمير دولت پلوه وسله والو ځواکونو ته دوه سلنه تلفات منسوب کړي.

په ۲۰۱۸ کال کې مشاهده شوي دوامداره رجحانات، له هغه راهيسې چې کله يوناما د هر کال په لومړۍ ربع کې د ملګي کسانو په سيستماتيک مستند کولو پيل وکړ، د دغو ټاکنيزو په پايله کې د زياتو ملګي تلفاتو د ارقامو په درلودلو سره، يوناما د هوايي بريدونو او تلاشي د عملياتو په پايله کې ملګيانو ته مخ پر زياتيدونکی زيان مستند کړی. دولت پلوه ځواکونو د ۲۰۱۹ کال په اوله ربع کې ۴۳ هوايي عمليات ترسره کړي چې په نتيجه کې يې ۲۲۸ ملګي تلفات (۱۴۵ مړه او ۸۳ ټپيان) اوښتي. نړيوال پوځي ځواکونه د ۳۹ هوايي عملياتو مسول و د کومو په نتيجه کې چې ۲۱۹ ملګي تلفات (۱۴۰ مړه او ۷۹ ټپيان) اوښتي. د ټولو هوايي بريدونو د تلفاتو نيمایي برخه ښځې او ماشومان جوړوي. د مارچ د ۲۳ نېټې په يوه پېښه کې په کنډز کې، نړيوالو پوځي ځواکونو د ځمکنی افغان ځواکونو په ملاتړ يو هوايي بريد ترسره کړ چې په نتيجه کې يې د ۱۰ ماشومانو او دوو ښځو په ګډون ۱۳ ملګي کسان ووژل او د يوه ماشوم او يوې ښځې په شمول يې درې نور ټپيان کړل. 12

د ټولټال ۳۲ چاڼيزو عملياتو په ترڅ کې دولت پلوه ځواکونو ۱۰۲ ملګي تلفات (۷۲ مړه او ۳۰ ټپيان) اړولي چې دا د ۲۰۱۸ کال د ورته مودې په پرتله د ملګي تلفاتو په برخه کې ۸۵ سلنه زياتوالی ښيي. 13 د تلاشي ډيری عمليات - ۸۰ سلنه - او را منځ ته شوي ملګي تلفات يا خو د ملي امنيت د رياست ځانګړو ځواکونو يا د خوست ژغورنې ځواک ته، د کومو ملاتړ چې د نړيوالو ځواکونو له خوا څخه کيږي، منسوب دي. يوناما په خپلو انديښنو تاکيد کوي چې ښکاري دغه ځواکونه د حکومت د قوماندې د کرښو څخه د باندې په معافيت سره فعاليت کوي. يوناما د دغو عملياتو د لا زيات شفافيت او احتساب پر دوام ټينګار کوي او همداراز د افغانستان د حکومت څخه غوښتنه کوي چې يا خو د خوست ژغورنې ځواک منحل کړي او يا يې د جدي ارزونې د طرز العمل په تعقيب د وسله والو ځواکونو په لیکو کې په رسمي توګه غړي ځاي کړي.

10 طالبانو د پېښې مسوليت به توتېر نشي کي چې په لاندې بته وروستي ځل ۱۹ اپریل لاسرسي وړ وه.

https://twitter.com/Zabihullah_4/status/1085009149782605824

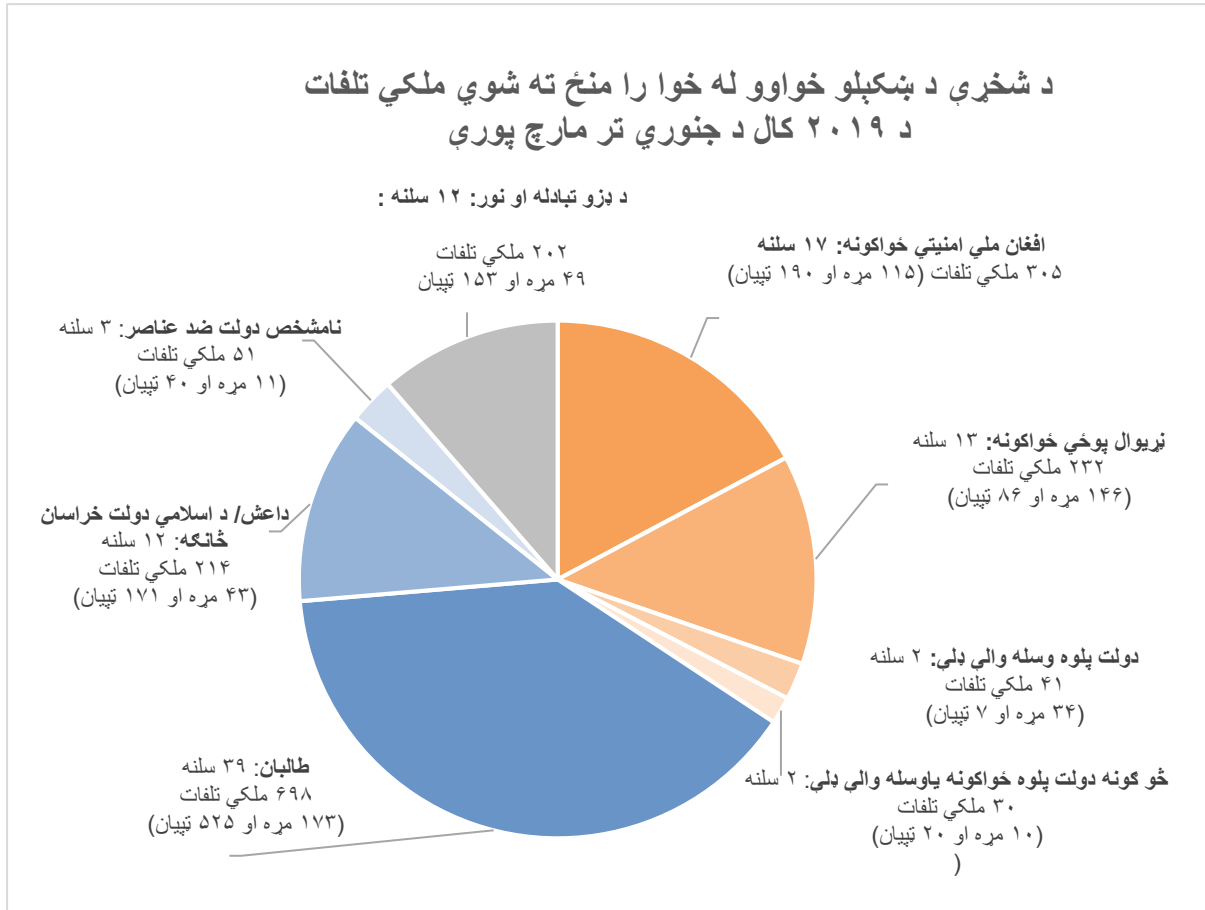
11 د ۲۰۱۸ کال په اولو دريو مياشتو کې، يوناما د دولت پلوه ځواکونو د تلاشي د عملياتو په بايله کې ټولټال ۵۵ ملګي تلفات (۴۴ مړه او ۱۱ ټپيان) مستند کړي.

12 وګوټی.

<https://unama.unmissions.org/kunduz-airstrike-kills-13-civilians-mostly-children-%E2%80%93-initial-findings>.

13 د ۲۰۱۸ کال په اولو دريو مياشتو کې، يوناما د دولت پلوه ځواکونو د ۱۱ تلاشي عملياتو په ترڅ کې ټولټال ۵۵ ملګي تلفات (۴۴ مړه او ۱۱ ټپيان) مستند کړي.

د دولت پلوه ځواکونو له خوا د یو شمیر پېښو وروسته، د کومو په نتیجه کې چې ملکيانو ته تلفات واوښتل، یوناما افغان ملي او دفاعي ځواکونو ته د ولسمشر غني د مارچ د ۱۳ نېټې د هغه لارښود هرکلی کوي چې موخه یې په پوځي عملیاتو کې د کارول شویو میکانیزمونو او طزالعملونو په اړه کتنه وه څو د ملکي تلفاتو څخه مخنیوی وکړي.¹⁴ یوناما په دې هکله پرمختګ ته منتظر ده. یوناما د افغان ملي امنیتي ځواکونو څخه غوښتنه کوي څو د ملکي تلفاتو د ادعاوو په اړه څیړنې ترسره کړي، د خپلو موندنو پایلې علني خپري کړي او قربانیانو ته مناسبې خسارې ورکړي.

د لازياتو و معلوماتو لپاره مهرباني وکړئ په وسله واله جگړه کې د ملکي وگړو د ساتنې په هکله د یوناما کلني او نیم کلن راپورونه ته چې په لاندې پته د لاسرسۍ وړ دي، مراجعه وکړئ: <http://unama.unmissions.org/protection-of-civilians-reports>

¹⁴ وګونښ:

<https://unama.unmissions.org/unama-takes-note-government%E2%80%99s-decision-address-civilian-casualties-caused-pro-government-forces>